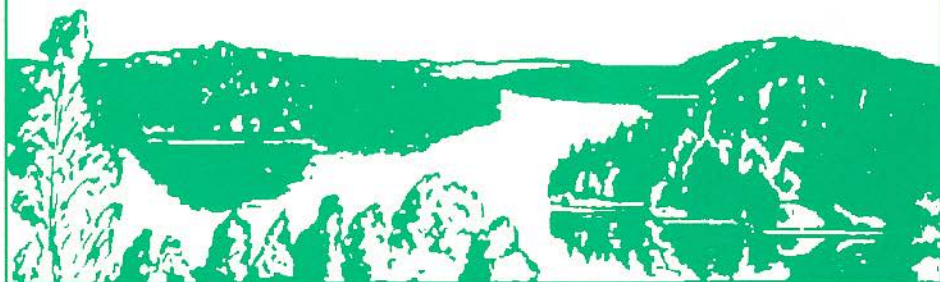

BOTVIDSBYGDEN

Jubileumsnummer

NR 1

APRIL 1999

En av höjdpunkterna vid Gillets jubileumsfest var den här fina tårtan. Den var lika god som den ser ut. Du kan läsa mer om jubileumsfesten på sidan 7-10.

Botkyrka Hembygdsgilles styrelse 1999. Från vänster: ordförande Ingrid Avelin, Johan Ax, kassör Ulrika Nilsson, Ann-Britt Palm, sekreterare Lennart Lagerstedt, Märjit Eriksson och Arne Mattsson.

Foto: Ellinor Palm

Årsmöte på Trädgårdstorp

ONSDAGEN DEN 10 MARS 1999 hade Gillet årsmöte. Det var ca 35 medlemmar som hade hörsammat inbjudan. Mötet började med en tyst minut för de Gillesmedlemmar som avlidit under året.

Till ordförande för mötet valdes Arne Eriksson och för att skriva årsmötesprotokollet valdes den ordinarie, Lennart Lagerstedt. Därefter vidtog val av styrelse och övriga funktionärer. Innan årsmötet avslutades och festligheterna började, avtackades de avgående styrelse- och kommittéfunktionärerna med en blomma, för det arbete de lagt ner under året.

Därefter flyttades borden om så att vi kunde börja med festandet. I år bjöds det på kaffe med smaskigt wienerbröd och jubileumstårta, vilket smakade alldeles utmärkt.

En förteckning över de valda styrelse- och kommittéfunktionärerna hittar du på sidan 15.

BOTVIDSBYGDEN

TIDSKRIFT FÖR BOTKYRKA HEMBYGDSGILLES MEDLEMMAR

ANSVARIG UTGIVARE: Ingrid Avelin Tel. 08-771 15 12

REDAKTION: Arne Mattsson, Tel/Fax 08-530 371 16

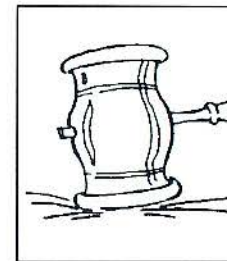
Edi Marhold, Tel. 08-778 29 45

Sista manusdag för bidrag till nr 2 1999 är den 16 september 1999.

Botvidsbygden är tryckt på miljövänligt papper. Licens nr. 341 019

Ingrid Avelin, ordförande

Gillet firar 50-års-jubileum i år

Välkomstversen på Jubileumsfesten

Vårt HEMBYGDSGILLE firar halvsekelfest hjärtligt välkommen varje gäst. Ni har nu kunnat bläddra och sett vad som skett, att hinna med alla 50 åren, det var nog inte så lätt.

Nu skall vi dock se framåt och först äta lite grann må gott, och prata och umgås med varann. När maten är slut - det också finns en chans att röra på benen i en virvlande dans. Jag tror att våra spelmän gärna spela vill och då blir det rent omöjligt att sitta still.

Varm välkomna alla uti denna sal och för vårt jubilerande Hembygdsgille vi höjer vår pokal!
SKÅL!

Vi har nu hunnit ganska långt in på vårens verksamhet av vårt 50-åriga jubileumsår, som även i år inleddes med en julgransplundring för de vuxna, mycket trevlig och förhoppningsvis blir en tradition.

Den 13 februari firades våra 50 år med en stor fest på Folkets Hus i Tumba. Mer om detta på annan plats i tidningen.

Även årsmötet har klarats av och snart infinner sig nog också våren med sol och värme. Vintern vill liksom inte ta slut, just som snön smält bort och vägarna börjat bli farbara har det börjat snöa. Det känns som om vädret "leker kurragömma" med oss.

Vi har nu en hel del av programmet framför oss. Valborgsmässofirandet sker traditionsenligt och brasan tänds omkring kl. 20.00.

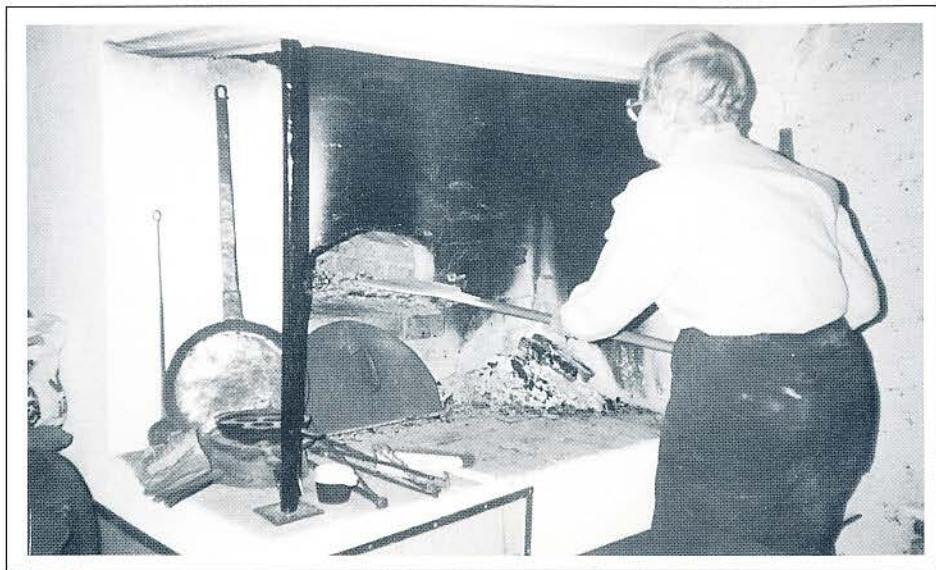
Till Hembygdsgillets den 30 maj behövs lotterivinst och bröd till kaffeserveringen. Glöm inte heller arbetsdagarna (18 och 25 maj), även om du inte kan stanna hela tiden, kom ändå, det är en hel del som behöver göras.

Till sist ett stort tack till trivselskommittén för julgransplundringen och likaså till alla som på olika sätt bidrog till att vi fick en trevlig och minnesvärd jubileumsfest.

BILDER TILL "ORD OCH BILD"

En vädjan från Ingrid Engström som samlar bilder och med hjälp av dessa beskriver så mycket som möjligt av vad som händer i Gillet. Det kan t.ex vara foton från fester, arbetsverksamhet, dansuppvisningar eller utfärder m.m.

Tag gärna kontakt med Ingrid per tel. 08-91 10 92 eller sänd bilderna till Eklångsvägen 10, 120 51 Årsta, med notering om var och när de är tagna, och av vem.

Anna-Greta Kärström vid bakugnen i torpet Slätten.

Foto: Arne Mattsson

En handledning för bak

af Mathilda Langlet (1884)

Att elda en murad bakugn är icke någon lätt sak. Det tjänar till ingenting att på en gång proppa den full af ved, ty deraf blir den blott hastigt varm, men släpper värmen fort. Ugnen skall eldas så, att man lägger ett tvärträd ungefär midt i och några vedträd längs efter ugnen, derpå några brinnande stickor och små vedträd; sedan inlägges ordentlig kastved, så att ugnen blir ungefär halv deraf, men tillses att det blir rum på sidorna så att det brinner friskt och lågan sprider sig; då denna brasa brunnit ned inlägges en ny, mindre, och när äfven denna brunnit till glöd, skall den "slås omkring", med en ugnsraka, dragas och röras omkring i ugnen, så att hela ugnshällen blir betäckt af glöd; nu inlägges en tredje brasa, som också slås omkring när den brunnit ned, dock så att de

mesta glöden ligga fram vid ugnsluckan. Derpå tilltappas alla luckor, men om glöden vilja svartna måste någon lucka ställas på glänt, så att det blir drag i ugnen. På detta sätt eldad, bibehåller ugnen sin värme, så att man kan efter hvarannat grädda olika slag af bröd - först sådana som tåla stark värme och gräddas hastigt och sedan de som behöfva stå längre eller fordra svag värme. Att bestämdt angifva huru stark eller svag värme vissa brödsorter föredraga eller fordra, är nästan omöjligt; erfarenheten måste visa hvad som menas med svag, mycket svag, någorlunda varm, stark och mycket stark ugnsvärme.

"Gluggstickor" måste man stundom använda, dels för att få ljus inuti ugnen, dels stundom också för att gifva "färg" åt skorpor, som sko-

Forts nästa sida

la torkas, eller dylikt. Kan man få sådana af torr, fin björkved är det bäst, ty granved sprakar och furuved röker. Ugnen bör deremot helst eldas med granved.

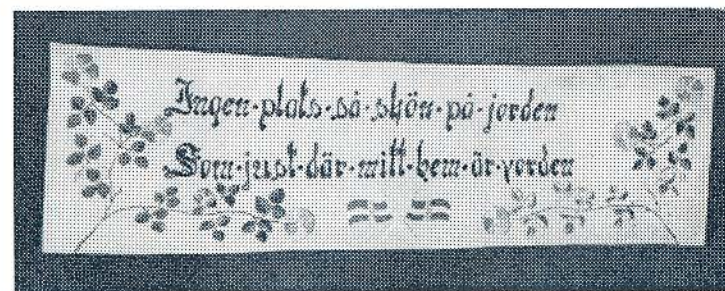
Blir ugnsvärmen för svag och man vill hafva ugnen i hast varm, kan man kasta in litet torrt ris, sådant ris hvaraf fåren ätit löfvet går väl an, som påtändes och som gör ugnen kanske väl varm, ehuru blott för en kort stund. Är det undervärme som fattas, måste man lägga in litet fin ved - vanlig kakelugnsved, ehuru något längre - och låta glöda ligga en stund. Dock varar denna värme icke så länge och sprider sig ej heller, utan ugnsbotten blir blott varm der veden brunnit. Har man nu mer än en eller två plåtar med bröd att grädda, måste man alltså ordentligt elda om ugnen med kastved, dock behöfves då blott en brasa. Bakar man i flera dagar å rad behöfver man ej elda så starkt mer än första gången; sedan eldar man blott en brasa hvarje gång. En ugn med högt hvalf fordrar starkare eldning än då hvalfvet är lågt. Då knäckebröd är gräddadt utbredes det att svalna och lägges sedan samman i staplar, en stund innan det torkas; så att kakorna ej blifva bugtiga, men får ej ligga öfver natten, ty då blir det segt. Allt rågbröd, som skall torkas, bör samma dag det är bakadt trädas upp på spelt och upphängas, helst i taket på bagarstugan, som hålles varm tills brödet torkat. Bröd, som skall förvaras mjukt, stjälpes på kuddar och öfverhöljes med linne - helst ett groft blångarnslakan - då det "slår sig" och får hård skorpa.

Bröd, som skall torkas till skorpor, skäres med en tunn, skarp knif, som helst icke bör brukas till något annat. En tjock knif duger ej, om den är än så skarp. Man bör ock hafva särskilda brödbråden, till att skära på, ty det är omöjligt att ur ett skärbräde fullkomligt få bort smaken af lök, sill, fläsk m.m. som skäres derpå, och färskt bröd tager gärna åt sig den minsta "osmak", som kan finnas kvar i skärbrädet.

Knäckebröd bör naggas väl, dock icke för tätt, men man bör tillse att naggen tager väl igenom. Det bör helst naggas om innan det insättes, i synnerhet om det ej är väl jäst.

Skorpor böra torkas i ugn med ej för svag värme. Ett par timmar efter bakningen kan man insätta dem. Dock böra de ofta efterse, ty somliga ugnar hafva den egenskap att som det heter, "hetta efter", och skorpor kunna lätt blifva, om ej brända, så dock alltför bruna, då de alldeles förlora all smak. Är ugnen för svag blifva de ej mörre, och det ser i alla fall ofrefligt ut när de ej hafva färg utan äro alldeles hvita.

Lagom ugnsvärme provas till rågbröd på så sätt, att man kastar in litet rågmjöl midt i ugnen; om det genast fattar eld och brinner upp, är ugnen för het; det måste ligga två, tre minuter innan det tager eld, om man skall kunna grädda groft bröd, och till hvetebröd får ugnen ej vara hetare, än att mjölet blir brunt. Till finare bakverk provas ugnen så, att man sätter in deri ett halft äggskal; när detta långsamt blir först gult och sedan brunt, är ugnen lagom. □

GÅVOR: 2 st. gamla broderade bonader, skänkta av Elsie och Eskil Andersson. (Dessa visades på Logen vid Gillets Julmarknad) Gillet framför sitt Tack för detta.

JULGRANSPLUNDRINGEN 1999

En januarikväll träffades ett 40-tal gillare på Trädgårdstorp för att ha julgransplundring. När vi kom fick vi en välkomstdrink och alla fick bekanta sig med varandra.

Efter middagen blev det pantomimteater - "En dag i Vilda Västern" - ett litet teaterstycke utan ord där aktörerna agerade efter Märit och Ann-Catrins instruktioner. Mycket uppskattat. Därefter blev det lekar och dans kring granen. När alla var rödblommiga och glädjen stod högt i tak kastades granen ut. Efter det fick vi godispåsar, det blev lite mer dans till Eskil och Arnes musik.

Vid 23.30 bröt vi upp efter en jättetrevlig kväll. Ett jättestort TACK och många kramar till Trivselskommittén.

Hoppas det kan bli en tradition att ha julgransplundring!

Vid pennan: Ann-Britt och Bror

Som den "förgiftade källan" ser vi Ellinor och som "hästen" Edi, i lard med allt dricka vatten.

Ovan: Våra glada musikanter, Eskil och Arne som underhöll oss vid allsång och spelade upp till lekar och dans.

Nedan: "Nu är glada julen slut, slut, slut...men till nästa år igen, kommer han vår gamle vän, ty det har han lovat."

Foto: Arne Mattsson

Gilletts 50-årsjubileum 1999

Hembygdsillet firade 50-årsjubileum lördagen den 13 februari med en minnesrik fest.

110 medlemmar och ett tiotal gäster hade hörsammat inbjudan till jubileumsgille, som gick av stapeln i Tumba folkets hus. Alla de som hade förmånen att inneha en bygde-

dräkt tog tillfället att lufta denna. Många av damerna krönte sina huvuden med kreati-
oner som sällan ger någon utanför familjen
chansen att få njuta av skapelserna. Här gavs
många tillfällen att träffa kamrater i gillet och
prata gamla minnen. Där fanns också möjlig-
heter att återuppliva händelser från de gång-
na åren genom att studera de unika årsberät-
telserna i ord och bild.

Efter en välkomstdrink och en stunds ming-
lande intog gästerna sina platser till en skänk-
låt, spelad av Ingrid och Tord Andersson På
anmodan av toastmaster Torbjörn Palm hål-
sade Gillets ordförande Ingrid Avelin, med
sin eminenta förmåga att uttrycka sig i vers-
form, alla gäster välkomna.

Spelmannen Arne Trobell hade komponerat
en torpsnoa till jubileet, som han framförde
tillsammans med Eskil och delar av spel-
manslaget. Menyn bestod av crepes, inbak-
kad kycklingfilé, citronfromage och prinsess-
tårter med kaffe och avec.

Vid en högtid av denna dignitet förekom-

Forts. på sid. 10

Här belönas några med Gillets Förtjänsttecken. Vi ser från vänster Eskil Andersson, Ann-Britt Palm, Bror Årbro (delvis skydd), Sune Wehlin och Lennart Lagerstedt.

Några av de som fick motta Gille's Diplom: Från vänster, Marit Eriksson, Christer och Barbro Bolander, Gun och Janolav Carlsson, Nedan till vänster talar Inger Törner från Slagsta Gille, till höger, Ann-Britt Palm tar sig en titt i någon av årskronikerna, "Ord och Bild".

Nedan: Göran Furuland, Sthlms läns Hembygdsförbund, studerar något av albumen.

Jubileumsfotografer: Arne & Karin Mattsson.

Hedersmedlemmarna mottager sina diplom: Ingrid Engström, Arne Eriksson (skymd bakom Lars-Gunnar Lindström), Torbjörn Palm, Ellinor Palm och Lars Ax. Bilden till vänster, Botkyrka kommuns representant, Mattias Gökinen.

Ing-Marie Rapp, Björn Torgilsson och Ulrica Nilsson i sångartagen. Bilden nedan: Inga och Harry Olausson ser ut att ha lite bestyr.

Bengt Magnusson och Ingrid Larsson, från spelarslaget. Till vänster två glada festsdeltagare, Bo Lindgren o. Christina Lindé. Många av damerna krönte sina huvuden med vackra kreatörer, här Karin Holmberg i sin.

mer av naturliga skäl många tal till jubilarer. Kvällens toastmaster ringde i klockan med jämna mellanrum och organiserade talarna på ett förträffligt sätt.

Den förste till talarstolen var Hans Caroll som talade om "boken om torpet" och överlämnade Söderskolans första liggare som jubileumspresent. Därefter talade Anders Jokinen, representant för Botkyrka kommun. Han överlämnade en mycket uppskattad present i form av ett förhandsbesked, att Gillet får ett bidrag på 600.000:- för tillbyggnad av Logen. Övriga talare var Kerstin Stenholt Svenska Ungdomsringen, Göran Furuland Sthlms läns Hembygdsförbund. Han berättade att det finns nästan 2000 hembygdsföreningar, nästan 1/2 miljon medlemmar, över 1000 hembygdsgränder och över 6000 byggnader. Inger Törner, Slagsta gille, överlämnade standar. Kajsa Tegnér överlämnade ett album tullgebilder och berättade att hon var den första som 1977 sydde upp botkyrkadräkten efter förebild från Georg Malmkvist. Inger Brask Grödinge hembygdsförening framförde en gesällvisa från skomakarstaden Örebro vilket uppskattades mycket. Salems gille överlämnade en jubileumsgåva i form av en keramiktavla. Anna-Lena och Curt Sjögren överlämnade en gåva i form av ett lås som smeden Alexis tillverkat.

Slutligen höll Ingrid Avelin ett tacktal till alla som ihågkommit jubilarer. Ett tack till Arne Mattsson och Edi Marhold för allt arbete med jubileumsskriften. Tack till jubileumskommittén Märit, Barbro, Lars Gunnar och Torbjörn som organiserat, planerat och genomfört festligheterna på ett förträffligt sätt. Ett tack till Ingrid och Tord Andersson som stog för den musikaliska underhållningen under middagen. Tack till spelmannagruppen som spelade upp till dans efter middagen.

Det var tio år sedan några hedersbetygelser utdelades i gillet. Därför var det en hel del sådana att förverkliga. Ingrid tog hjälp med detta av Gillets nestor Lars Gunnar Lindström. Ingrid hade något signifikativt och roligt att säga om varje honorerad.

Förtjänstdiplom: Jan-Olov och Gun Carlsson, Christer och Barbro Bolander, Birger Sjöberg,

Ingrid och Tord Andersson stog för den musikaliska underhållningen under middagen.

Gunborg Eriksson, Märit Eriksson, Siv Johansson, Christina Lindé, Bodil Nordström, Hans Jägare, Marjatta Batshon, Anna Karlsson, Fredrik Ax, Emma Ahlbom och Johan Ax. Förtjänsttecknet, som gjordes av Georg Malmkvist 1952 har omarbetats inför jubileet med en förgylld lagerkrans, tilldelas följande: Ulrika Nilsson, Lennart Lagerstedt, Sune Wehlin, Bror Årbro, Ann-Britt Palm och Eskil Andersson.

Hedersmedlemmar: Ingrid Engström, Arne Eriksson, Lars Ax, Torbjörn Palm och Ellinor Palm.

Lars Gunnar talade om Gillets äldsta medlem, spelmannen Janne Bylger som dog förra året 91 år gammal. Janne har alltid tyckt att Gillet haft en dålig högtalaranläggning. Sonen Bertil Bylger med hustru donerade därför 2500:- som en grundplåt för inköp av ny anläggning.

Slutligen vill Botkyrka hembygds-gille framföra ett varmt tack till Ingrid Avelin, som på ett spirituellt och trevligt sätt lotsade jubilarer genom kvällens alla begivenheter.

Efter att ha trätt dansens virklar fram till midnatt var det dags att avsluta festligheterna.

Alla festdeltagarna överraskades med en bukett tulpaner inför hemfärden. □

Hans Jägare

Brott och straff

Historikern och lektorn vid Linköpings universitet Kalle Bäck föreläste den 25 nov. 1998 på Broängsgården, Tumba.

Text: Anita Karlsson (som givit sitt medgivande)
(Medlem i Botvidsbygdens släktforskarförening)

Förr hade man olika typer av straff: skamstraff, bötesstraff, kroppsstraff.

Skamstraff fick man för de lindrigaste brotten, t.ex. för slagsmål eller uppkastningar i kyrkan, för mindre stölder som tjuvmjölkning av grannens ko, för lindriga skällsord till annan person. Bötesstraff kunde man få för lite grövre stölder. När det gällde stöld så gick gränsen mellan bötes- och kroppsstraff ungefär vid en kalv. Stal man värdefulla saker dömdes man till döden.

Att skrika skällsord till andra personer såg man allvarligt på. I domboken kan man läsa om en man som sagt "skampung" till en kvinna och fick böta 8 mark silver, vilket ungefär var värdet av en halv ox. Samme man åtalades även för att ha knivskurit en kvinna i ansiktet. Han hade skurit henne från tinningen på ena sidan av huvudet ner över munnen och nästan till örat på andra sidan. För detta

dåd fick han också böta 8 mark silver.

Bötesstraff kunde ända fram till 1950-talet betalas med kroppen genom ris eller spö.

Kroppsstraffet kunde vara spö. Männen slogs med 1 par spön, då bödeln höll ett i vardera handen. Kvinnor straffades med ris. Blev en man dömd till 30 par spö så var det nästan som ett dödsstraff. Smutsiga kläder och sanitära förhållanden som i allmänhet var dåliga gjorde att infektionsrisken efter bestraffningen var mycket stor.

Inom det militära och vid gruvorna fanns även straffet gatlopp. Den dömda skulle då springa ett antal gånger mellan två rader män som slog med spön. Männen kunde vara kol-

legor till den dömda. Om de inte slog tillräckligt hårt, kunde man ta den dömda därifrån och i hans ställe fick då den springa som slagit för lätt.

Under 1600- och 1700-talet fanns fyra olika dödsstraff. Det skamligaste var att bli bränd på bål. De som blivit dömda för häxeri under 1600-talet dömdes till bålet och begravdes på avrättningsplatsen.

Hängning ansågs ärelöst och var tjuvars straff. Man blev hängd för att ha tagit en ko eller 5 alnar tyg (ca 3 meter). Begravningen skedde i ovigd jord på avrättningsplatsen.

Halshuggning var inte ärelöst och man begravdes i vigd jord. Oförse halshöggs med yxa, men kunde mot en fastställd avgift bli huggna med svärd. Adeln avrättades alltid

med svärd.

Rådbråkning blev man dömd till för statsbrytelser som t.ex. spionage och för allvarliga mord. Man rådbråkade en person genom att först krossa lemmarna och sedan hugga av dem en efter en. Sen krossades bålen och slutligen högs huvudet av. Bödeln hade inget avundsvärt yrke. Han styrkte sig med starka drycker innan han gick till jobbet.

För att han inte skulle vara alltför berusad vid en avrättning, bestämde man att om han inte kunde skilja ett huvud från kroppen med högst 2 slag, så blev bödeln själv halshuggen.

Sexuella brott var belagda med dödsstraff. Enkelt hör kallades brottet när en gift och en ogift person var inblandade. Den gifte blev då avrättad. Vid dubbelt

Forts. nästa sida

hor var båda parter gifta och blev därmed dödsdömda. Vid tredubbel hor var båda gifta och dessutom släkt med varandra (kusiner eller närmare).

Tidlag kallas sexuellt umgänge med djur. Även vid detta brott dömdes båda parterna till döden och blev dessutom begravda tillsammans på avrättningsplatsen.

Vid återfall ökade straffen. En ogift man och en ogift kvinna som tidigare blivit dömda för lönskaläge fick i början av 1800-talet böta dubbelt andra gången.

När det gällde en "livs-sak" skulle domen granskas av hovrätten.

Sedan 1921 finns inte dödsstraff kvar i Sverige under fredstid. Som enda land i världen finns det sedan 1972 inte ens kvar under krigstid.

Om en person blev benådd från dödsstraff, så fick han sitta på fästning.

Förr kunde man bara bli dömd på två grunder, genom erkännande eller två ojäviga vittnesmål.

Tortyr användes systematisk vid häxeri och spioneri för att få fram erkännanden. På Stockholms slott fanns den ökända Rosenkammaren.

Det var vanligt att brottslingar erkände. Rädslan för att förlora det eviga livet efter döden var mycket stark.

På 1840-talet började man mer allmänt ljuga inför rätten. Tron på evigheten och uppståndelsen hade minskat och man införde då s.k. värjemålsed. Den person som stod åtalad och nekade till brottet fick då svära på bibeln. 75% erkände hellre än att svära falskt.

Om rätten i alla fall trodde att någon var skyldig anordnade man en skenavrättning med alla tillbehör. Med huvudet på stocken och bödelsyxan höjd frågade prästen igen om man var skyldig eller inte. Nekade man då fortfarande, blev man fri och fick gå.

Lösdriveri var straffbart. De

som inte var egna företagare t.ex. torpare eller var årsanställda kunde dömas för lösdriveri. Man kunde då bli inskriven i det militära eller dömas till gruvarbete.

Efter själva föreläsningen svarade Kalle Bäck på en mängd frågor.

En straffad person förlorade under en tid sina medborgerliga rättigheter. I slutet av 1800-talet fick de då inte rösta, inte vara nämndeman eller väljas till kyrkvård. Soldater kunde förlora sin statliga pension. Förlust av de medborgerliga rättigheterna avskaffades troligen omkring 1910.

Stöld från kyrka var det sista stöldbrott man tog bort, som var belagt med dödsstraff.

Från 1600-talet till början av 1800-talet fanns husbehovsbränning av brännvin.

Om någon angav en annan för detta brott fick angivaren böterna och värdet av brännvinspannan. 1840

drack man 40 liter starksprit/person i Sverige. Idag 5,7 liter/person.

Det var dödsstraff på skällsord mot föräldrar före 1734. Då mildrades straffen.

Skilsmässa kunde man enligt 1734 års lag få om partnern rymt, blivit intagen på hospital eller om ens partner var en grov brottsling. Domkapitlen och kyrkorådets arkiv har handlingar om skilsmässor.

Tingsfrid lyses över tingen. Man hade varting runt Valborgsmässotiden, sommaring vid midsommarn och höstting vid allhelgonatiden. Först på tingen kom de civila målen som t.ex. inteckningar m.m. Sist kom brottsmålen. □

Hjärtligt TACK för all uppvaktning i samband med min 60-årsdag.

Hanne Persson

RUNSTENAR

Bertil Nilsson (medlem i Botvidsbygdens släktforskarförening), har givit sitt tillstånd att vi får publicera hans artikel. Han har intresserat sig lite extra för detta område och här förmedlar sina kunskaper.

Seden att rista på stenar, jordfasta stenblock samt berghällar varade ungefär från 800-talet till 1000-talets slut. Den intensivaste perioden var dock på 1000-talet. Seden upphörde när kristendomen kom och kyrkor började byggas på 1100-talet.

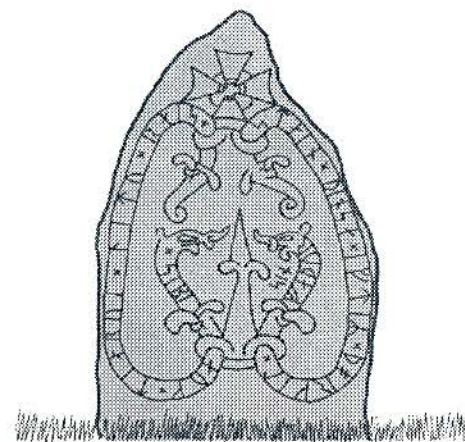
Seden att resa runristade stenar till minne av döda anförvanter kom från Danmark. Den nådde sin förnämsta form runt Mälardalen med t.ex. i Uppland nästan 1200 ristningar och i Södermanland ca 400 ristningar. Den nordligaste runstenen i Sverige finns rest på Frösön i Jämtland. Söder därom finns det runstenar i alla landskap utom i Härjedalen och Dalarna. I Blekinge finns runstenar från 600- och 700-talen med urnordisk inskrift. I Uppland finns en sten, Möjbostenen, från 500-talet numera dock stående på Historiska Museet.

Många runstenar restes efter vägar, vid tingsplatser samt vid vattendrag, detta för att så många som möjligt skulle se dem vid passerandet.

Forskandet om runstenar kom igång på 1600-talet. Fram till dess hade många stenar fallit omkull och sjunkit djupt ned i jorden och helt enkelt blivit bortglömda. Många har givetvis försvunnit eller blivit söndersprängda så att bara fragment finns kvar till våra dagar.

De som byggde kyrkorna hade ingen större vördnad för förfädernas mödosamt ristade minnesstenar. De användes i stor utsträckning som byggnadsmaterial och man slog sönder dem i stycken som skulle passa in i väggar och golv.

Under 1800-talet revs det många kyrkor i landet och då kom i motsvarande grad runstenar i dagen. Man tog också ut dem från

Få runstenar finns i dag kvar på ursprunglig plats, de har flyttats av olika anledningar. Ett exempel är runstenen vid Ultrans sjukhus med texten: "Sibbe och Tjarve läto resa denna sten efter Torkel, sin fader. Stenen stod förut vid vägen mellan Tumba och Salem nära torpet Mosstorp."

Teckning: S-G Broström

väggarna vid reparationer av kyrkorna. Det är därför man i dag kan se så många runstenar vid kyrkor och på kyrkogårdar. I Botkyrka kyrka finns det två runstenar, den ena bara delvis synlig under tornet vid markytan. Ett fragment finns inmurat i norra väggen utomhus.

Tiden 800-talet fram till ca 1225 e.Kr. då den latinska bokstavsskriften infördes, brukar kallas den runsvenska tiden eftersom vår kunskap om det svenska språket under denna tid huvudsakligen grundar sig på runinskrifterna.

Inskrifterna vi ser på runstenarna och ristningar i berghällar har i regel normalrunor 16 tecken men en äldre variant finns med 24 tecken. Runalfabetet heter FUTHARK därför att de första fem runorna i detta alfabet betyder just futhark. □

F U T H A R K

Nytt från Förlaget

- På grund av ändrat pris på skor från leverantören Kinna sko, är vi tvungna att höja priset på dessa skor till 600:- (fr.o.m 990201).

Skorna är dock fortfarande utmärkta dansskor tillverkade av svenskt vegetabiliskt garvat läder med ladersula och ställänk.

Finns i storlekar 34-46 B/S där B står för bred och S för smal läst (tror jag). Vill man ha plös till kostar den 50:- utan söm, 60:- med söm.

- Det finns även näbbskor, svarta i storlekar 35-39 eller bruna i storlekar 36-39 för 450:-.

- Strumpor finns i färger: blå, mörkblå, röda och vita, finns i storlekar 34-45, kostar 70:-.

- Hatt, svart, filt, storlekar 58-60, kostar 110:-.

- Dräkt/Slöjd Böcker

Bygdedräkter, bruk och brukare, Centergren, kostar 180:-.

Hur man klär sig i folkdräkt, kostar 40:-.

Våra folkdräkter, kostar 10:-.

Slöjdekällan, kostar 85:-.

- Musik/Dans Böcker

Gillesdanser i Norden, kostar 65:-.

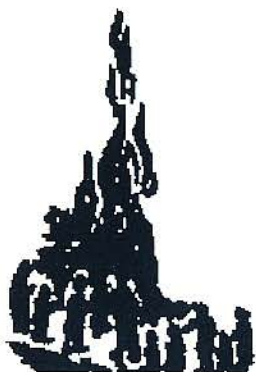
Sv. Folkdanser del 1 Gröna boken, 165:-.

Sv. Folkdanser del 2, kostar 80:-.

- Förlaget är i regel öppet tisdagar kl. 16-18 samt torsdagar kl. 16-19. Torsdagar finns i allmänhet även Werna på plats från kl. 11. Ring gärna för säkerhets skull innan på tfn 08-98 44 10.

Adressen är: Sturegatan 22 i Sundbyberg.

Du tar dig lätt hit med t.ex Tunnelbanan mot Hjulsta - "Sundbybergs Centrum" uppgång Kyrkparken, eller Pendeltåg mot Kungsängen/Jakobsberg el. Buss 515 till Sundbyberg.

VÄLKOMMEN ATT FIRA
VALBORGSMÄSSOAFTON
PÅ TRÄDGÅRDSTORP.

Traditionsenligt kommer vi även i år att fira Valborg på Trädgårdstorp. Vi tänder brasan c:a kl. 20.00. Kaffeserveringen är öppen.

KALLELSE

TISDAGEN DEN 27 APRIL KL. 19.30 är det dags för årets första kvartalsmöte på Trädgårdstorp.

Det är här Du kan framföra dina synpunkter på och förslag till Gillets verksamhet.

Dagordning till kvartalsmötet finns med som bilaga på separat blad.

Styrelsens och kommittéernas sammansättning 1999

ORDFÖRANDE:	Ingrid Avelin
SEKRETERARE:	Lennart Lagerstedt
KASSÖR:	Ulrika Nilsson
VICE ORDFÖRANDE:	Märit Eriksson
VICE SEKRETERARE::	Johan Ax
STYR.SUPPLEANTER:	Arne Mattsson, Ann-Britt Palm
REVISORER:	Bodil Nordström, Jan Olov Carlsson
REV.SUPPLEANTER:	Arne Eriksson, Birger Bruce

KOMMITTÉERNA

DANS & MUSIK

Torbjörn Palm
Bodil Nordström
Ulfi Bölja

BARN & UNGDOM

Ingrid Avelin
Lars-Erik Hultman

DRÄKT & SLOJD*

Siv Johansson
Ann-Mari Asterhag
Elsie Karsbrink

ARKIVARIER

Sven-Gunnar Broström
Ingrid Engström

RED.BOTVIDSBYGDEN

Arne Mattsson
Edi Marhold

*Det beslutades på årsmötet att Dräktsektionen och Dräktrådet slås i hop till en kommitté, Dräkt & Slöjd.

HEMBYGDSSKOMMITTÉ

Ingrid Engström
Eva Sandin
Gunborg Eriksson
Ingerd Lindström
Lars-Gunnar Lindström

TRÄDGÅRDSTORPS-KOMMITTÉ

Hans Jägare
Birger Sjöberg
Christer Bolander
Johan Ax

BYGGNADSSKOMMITTÉ

Ellinor Palm
Ulrika Nilsson
Lennart Lagerstedt
Hans Jägare
Arne Eriksson

TRIVSELKOMMITTÉ

Barbro Bolander
Märit Eriksson

PRESSOMBUD

Ellinor Palm
Arne Mattsson

OMBUD TILL STOCKHOLMS DISTRIKT

Ingrid Avelin
Lennart Lagerstedt
Ulrika Nilsson
Märit Eriksson
Johan Ax

FÖRTJÄNSTTECKEN-KOMMITTÉ

Torbjörn Palm
Britt-Inger Hultman
Lars Ax
samt 3 från styrelsen

VALBEREDNING

Det beslutades på årsmötet att den avgående valberedningen arbetar fram förslag på funktionärer till ny valberedning till kvartalsmötet i april -99.

Tullinge Järn & Trädgårdsmaskiner AB

Försäljning, Service.
Uthyrning och
Reservdelar av
Trädgårdsmaskiner,
Motorsågar, Mopeder
och Snöslungor.

Hantverksbyn i Tullinge
Sadelmakarvägen 9
Tel: 778 87 50

Tullinge Däckservice

Försäljning: Däck - Fälgar - MC-däck
Car-Gard billarm
Prisex: Alufälg 13" från 845:-
155x13 från 395:-
Service: Bromsar - Avgasrör - Stöt-
dämpare m.m.
Bilvård: Rekonditionering - Lackskydd
Vaxning
Förvaring av dina hjul till låg kostnad
Dunlop-Pneumant-Bridgestone-Michelin
Cooper-Avon-Nokian-Brorsson
Svenska Fälg
MC-Däck: Dunlop-Metzeler
Bridgestone-Sheng Shin

Hantverksbyn i Tullinge
Sadelmakarvägen 9
Tel: 778 29 10

GYNNA VÅRA ANNONSÖRER!

AWE Sport AB

Erik Vehmas

Botkyrka Hantverksby
Sadelmakarvägen 11A
Tel: 778 53 21

TULLINGE DJURSHOP

FODER & TILLBEHÖR

KANONPRISER på fågelfrö -lösvikt

Hund & Kattmat till rätta priser

Tål att jämföras!

Smådjursfoder - kattsand koppel
halsband.

Vi tar även emot beställningar!

Öppettider:

Vardagar kl. 17-19

Lördagar kl. 10-16

Söndagar kl. 10-13

Örnbergsgränd 2

200 meter från Tullinge Centrum

Tel. 08-778 93 35